

Wiesław Firek

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

Katarzyna Płoszaj

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie

**IGRZYSKA OLIMPIJSKIE
PIERRE'A DE COUBERTINA
JAKO PROJEKT EDUKACYJNY SKIEROWANY
DO MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ**

**PIERRE DE COUBERTIN'S OLYMPIC GAMES
AS AN EDUCATIONAL PROJECT
FOR STUDENT YOUTH**

Abstract

Coubertin revived the ancient Olympic idea but realized it in a modern context. His concept of Olympics, which also included a world-wide sports festival, has primarily moral and educational dimension. The purpose of this paper is to point to the sources and inspirations of Pierre de Coubertin, which influenced his decision to organize Olympic Games and to direct the Olympic project to the student youth of the world. The goals were also to answer the question of Coubertin's motives and transition from the reform of the local physical education curriculum serving France's national, military and imperialist policy, to multicultural sports meeting of student youth. This article describes Coubertin's experiences in the field of exchange of American and French youth, his contact with W. M. Sloane and A. D. White and also youth conferences organized by the peace movement at the end of the XIXth century.

Wprowadzenie

Chociaż powszechnie dominuje przekonanie, że nowożytnie igrzyska są bezpośrednio związane z igrzyskami starożytnymi, niemniej jednak historyczna

analiza tego zjawiska wskazuje na znaczne różnice między nimi. Dlatego dzisiaj już lepiej nie mówić o „ciągłości” tej idei. Współcześni historycy sportu i olimpizmu skłonni są raczej uważać, że pojawienie się nowożytnej wersji sportu nastąpiło w wyniku przejścia od tradycyjnego do nowoczesnego społeczeństwa przemysłowego (Lipiec 1999; Koulouri 2009). Dlatego nie należy traktować coubertinowskich igrzysk jako bezpośredniej kontynuacji antycznych agonów, lecz należy je umieścić w ramach wielkich przemian społecznych, gospodarczych, ideologicznych i kulturowych, które miały miejsce w społeczeństwach zachodnich od XVIII wieku. Podobnie jest z pojęciem „olimpizmu”, które nie jest związane z helleńską tradycją agonów ku czci Zeusa. W starożytności istniały igrzyska, ale nie było olimpizmu. To istotna różnica, która wyraźnie odróżnia projekt Pierre'a de Coubertina również od innych wcześniejszych prób reaktywacji igrzysk. Należy tu wspomnieć choćby „olimpiadę skandynawską” nawiązującą do tradycji greckich igrzysk olimpijskich. W 1833 roku w Szwecji zawiązało się *Towarzystwo Olimpijskie*, które rok później zorganizowało zawody w Ramloesa pod Haelsinborgiem i dwa lata później kolejne. Także w ojczyźnie niegdysiejszych igrzysk olimpijskich po odzyskaniu niepodległości w 1829 roku pojawiła się idea organizacji narodowych igrzysk nawiązujących do chlubnej historii. Inicjatorem igrzysk nowogreckich był Konstantinos Evangelos Zappas. Doprowadził on do zorganizowania I Igrzysk Nowogreckich 1859 roku w Atenach. Kolejne edycje odbyły się w 1870, 1875 i 1889 roku (Porada 1981). Na uwagę zasługują również igrzyska sportowe zainicjowane w 1849 roku przez W.P. Brookesa we wsi Much Wenlock w Shropshire w Anglii (Lipowski 1987). Wszystkie te przedcoubertinowskie odsłony igrzysk miały wspólne i podobne źródła ideowe, lecz nie proponowały systemu moralnego i wychowawczego, a więc tego, co stanowi istotę olimpizmu. Coubertin ożywił starożytną ideę, ale zrealizował ją w nowożytnym kontekście (Koulouri 2009). Jego koncepcja olimpizmu, w której zawierał się również ogólnoświatowy festiwal sportowy, posiadała przede wszystkim moralny i edukacyjny wymiar. Zatem nie można zrozumieć olimpizmu bez uprzedniego zrozumienia myśli Pierre'a de Coubertina. A ten wpadł na pomysł restauracji igrzysk w ramach ogólnego planu odrodzenia moralnego, intelektualnego i fizycznego najpierw narodu francuskiego, a potem młodzieży świata. Celem niniejszej pracy jest wskazanie na źródła i inspiracje Pierre'a de Coubertina, które wpłynęły na jego decyzję o restauracji starożytnych agonów w nowoczesnej odsłonie i skierowanie projektu olimpijskiego do młodzieży akademickiej świata. Realizacja tak postawionego celu wymaga odpowiedzi na pytanie o motywy i proces przejścia Coubertina od reformy lokalnego programu wychowania fizycznego służącego krajowej, militarnej i imperialistycznej polityce Francji, do idei wielokulturowych spotkań młodzieży akademickiej podczas międzynarodowych zawodów sportowych, a w szczególności igrzysk olimpijskich.

Lokalizm – globalizm

W większości opracowań naukowych obejmujących teorię pedagogiczną Coubertina, obie kwestie dotyczące francuskiej reformy wychowania fizycznego i sportu oraz idei igrzysk olimpijskich traktowane są osobno lub dwutorowo. Zupełnie tak, jakby istniały dwa oddzielne i rozłączne projekty realizowane równolegle. Takie teoretyczne rozróżnienie jest oczywiście możliwe, ponieważ można wyodrębnić: 1. Projekt ograniczony do terytorium Francji (węższy zasięg), partykularnych interesów kraju, w służbie którego Coubertin podjął zamiar reformowania systemu szkolnictwa; 2. Projekt globalny – olimpijski (szerszy zasięg), obejmujący całość stosunków międzyludzkich, międzynarodowych i interkontynentalnych. Przyglądając się tym projektom można stwierdzić, że ten pierwszy miał charakter pragmatyczny zorientowany na odbudowanie fizyczne i moralne narodu francuskiego zaangażowanego w walki imperialne. Drugi natomiast, ufundowany na zestawie ściśle określonych humanistycznych wartościach, miał charakter idealistyczny. W literaturze można również znaleźć głosy, o których informuje autor *Filozofii olimpizmu* J. Lipiec (1999, 12), który pisze, że: „pomiędzy już ponad stuletniej apoteozy francuskiego arystokraty można zaobserwować równie skrajne krytyczne stanowiska wobec jego wizji i dzieł. Postulowana prawdziwa jedność jednostek ludzkich całego świata, zbratanych w olimpijskim geście ponad różnicami klasowymi, narodowymi, państwowymi, rasowymi i światopoglądowymi, przeciwstawiona została olimpizmowi wyrażającemu przejaw kultury burżuazyjnej, ideologii klas eksploatacyjnych, imperializmowi światowemu kamuflowanemu hasłami solidaryzmu”. Głębsze analizy pism Pierre’a de Coubertina oraz współczesne publikacje m.in. P. Boulongne’a (1993), N. Müllera (2000), D. Chatziefstathiou (2008), S. Wassonga (2012), J. Kriegera (2016) i innych pozwalają na wskazanie ogniw pośrednich ewolucji poglądów Coubertina i wyjaśnienie drogi od francuskiego nacjonalizmu do edukacji wielokulturowej i międzynarodowych igrzysk olimpijskich.

Brak pozytywnego odbioru francuskiej reformy wychowania fizycznego i sportu

Działalność Coubertina, zwłaszcza ta publicystyczna, była nieustannym apelem do polityków i władz uniwersyteckich o potrzebę pilnych reform. Zazwyczaj – jak podaje Boulongne (1993) – jego wołania pozostawały bez odpowiedzi. Brakowi społecznego odzewu sprzyjał fakt, że trudno mu było zaangażować w swój projekt ówczesne francuskie środowisko sportowe, które nie było ani zbyt liczne, ani liczące się. Coubertin zmuszony był toczyć walkę na dwa fronty. Z jednej strony pracował nad zdobywaniem wpływów w sporcie klu-

bowym i zreorganizowaniem go w taki sposób, aby został uznany przez najwyższą władzę w sporcie w tamtym czasie, tj. *Great Britain's Amateur Athletic Union*. W tym celu brał udział w utworzeniu *Union des Sociétés Françaises de Sports Athlétiques* (USFSA). Z drugiej strony toczył walkę z uniwersytetami. Boulongne (1993) uważa, że Coubertin wpadł na genialny pomysł kierując swoje apele do studentów, zachęcając ich, aby zdobyli tę uniwersytecką fortecę od wewnątrz. W efekcie powstało wiele szkolnych stowarzyszeń sportowych obok i na przekór biurokratycznym i hierarchicznym ograniczeniom uniwersyteckim. Ale sport, poza kilkoma wyjątkami w Paryżu, pozostał marginalną kwestią na francuskich uniwersytetach. Coubertin szybko zdał sobie sprawę, że musi mocniej wstrząsnąć opinią publiczną, którą uważał za niezwykle ważną w systemach demokratycznych. Uważał, że sport zwróci we Francji na siebie uwagę, jeśli będzie miał wymiar międzynarodowy. Czuł, że tylko regularne wydarzenia międzynarodowe przekonają opinię publiczną do większego zainteresowania sportem. Zachęcał więc do międzynarodowej rywalizacji młodzieży uniwersyteckiej w lekkoatletyce, wioślarstwie i piłce nożnej z brytyjskimi, amerykańskimi i belgijskimi sportowcami (Boulongne 1993, 88). Jego pomysł był prosty. Realizacja hasła *rebronzer la France* miała być bodźcowana przez zewnętrzne czynniki pochodzące z rywalizacji z innymi narodami, ze współzawodnictwa pobudzającego i drażniącego ambicje narodowe (Młodzikowski 1962, 657). Umiejędźniarodowienie sportu było zamierzonym środkiem służącym rozwojowi sportu krajowego, który Coubertin uważał za panaceum na wszelkie niedomagania systemu oświaty. Skoro jego wcześniejsze apele nie osiągnęły oczekiwanego odzewu w kraju, postawił na hasło internacjonalizmu. W podobnym tonie wypowiadał się S. Wassong (2012, 199). On również uważa, że Coubertinowski zamiar międzynarodowej rywalizacji i porównywanie się z innymi narodami pomagało zdobyciu większej uwagi opinii publicznej i wzmożonemu zaangażowaniu młodzieży w sport. Nie ulega wątpliwości, że Coubertin miał wtedy na myśli własny nacjonalistyczny program, ale S. Wassong sugeruje, że powinniśmy być ostrożni i nie brać tego za jedyny cel.

Sportowa wymiana francusko-amerykańskiej młodzieży uniwersyteckiej

Idea sportowego internacjonalizmu, później również igrzysk olimpijskich, wykuwała się w umyśle Francuza nie tylko w ogniu nacjonalizmu, ale również pojawiających się tendencji międzykulturowych w edukacji.

W kontekście kształtowania się poglądów Coubertina, niezwykle ważnym wydarzeniem i doświadczeniem okazała się jego podróż po USA i Kanadzie w 1889 roku. Owocem tej podróży było jego upewnienie się, co do kierunku

postulowanych przez niego i realizowanych reform edukacyjnych. Utwierdził się w przekonaniu o słuszności oparcia reformy na anglosaskim wzorze, co później wyraził w książce *Universités transatlantiques* (1890). Książkę tę zakończył słowami: „Trzymajmy się przykładu Anglii i Ameryki i pokażmy się urzeczywistnić program, który da się ująć w dwóch słowach: sport i wolność” (Coubertin 1890b, 371).

W Ameryce Coubertin mógł skonfrontować ze sobą różne systemy wychowania fizycznego: od niemieckiego systemu Jahna, szwedzkiej gimnastyki Linga, aż po angielski model zalecający zespołowe gry sportowe. Wynik badań porównawczych był jednoznaczny. Należy skłonić się w stronę sportu, który wypływa z wrodzonego u młodzieży instynktu walki i stwarza możliwości spontanicznego organizowania się zachowując przy tym wolność uczestników. Systemy gimnastyczne były według Coubertina wytworem idei, w której uczestnicy dobrowolnie rezygnują z wolności na rzecz wyższego ideału. Coubertin jako zdeklarowany liberał wyciągnął wniosek, że ta pierwsza forma aktywności fizycznej sprzyja funkcjonowaniu państw liberalnych, gimnastyka zaś jest właściwa dla państw o ustroju autorytarnym (Młodzikowski 1964, 578–579). Jako zwolennik zbliżania do siebie narodów, odrzucił systemy gimnastyczne ufundowane na podstawach nacjonalistycznych, na rzecz kosmopolityzmu w wychowaniu. G. Młodzikowski Coubertinowskie doświadczenia amerykańskie podsumował następująco: „1. Należy przyjąć wzór anglosaski, jednakże po uwolnieniu go od klerykalnej kurateli; 2. Ruchu sportowego nie wolno zamykać w narodowych czy państwowych ramach, trzeba go zinternalizować, a dopiero potem «unarodowić»; 3. Wzory, nawyki oraz idee sportowe powinny być wpajane w szkole; muszą one być uzupełnieniem kształcenia oraz wychowania intelektualnego i moralnego” (Młodzikowski 1964, 579). Dla nas najważniejszy wydaje się drugi wniosek. Ponieważ Coubertin spośród wielu form aktywności fizycznej wybrał model angielski, to musiał przyjąć również jego liberalny i demokratyczny charakter. Sport, który nie ogranicza człowieka, lecz tworzy dla niego przestrzeń wolności. Sport, które nie zamyka granic, lecz je otwiera. Poszukiwania możliwości podniesienia fizycznej i moralnej kondycji narodu francuskiego paradoksalnie doprowadziły go do idei sportu promującego wolność, demokratyzację i kosmopolityzm. Coubertin uległ takiej wersji wychowania, bo wartości te należały już nie tylko do sportu, ale swojej społecznej ekspresji poszukiwały w zewnętrznym wobec sportu świecie. Ducha Świata Zachodniego przełomu XIX i XX wieku zdominowały wtedy idee liberalno-demokratyczne. Z tej perspektywy to pojawienie się sportu w takiej a nie innej postaci było emanacją ducha epoki, z czego Coubertin nie do końca zdawał sobie sprawę. Uważał bowiem sport za katalizator przemian społecznych, podczas gdy to propagowana przez niego wersja sportu, a później olimpizmu, miały społeczną proveniencję. Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, nowe relacje społeczne i wyzwania demokratyzacji życia, znalazły swój wyraz także w sporcie.

Podróżując po Stanach Zjednoczonych pod opieką przyjaciół Williama M. Sloane'a i Andrew D. White'a ostatecznie przekonał się, że wyższa edukacja musi być nastawiona na wychowanie obywateli, którzy będą w stanie sprostać wyzwaniom nowoczesnego życia i działać jako czołowe osobistości zajmujące kluczowe pozycje w późniejszej pracy zawodowej. Dzięki nawiązanej w Stanach Zjednoczonych przyjaźni oraz zdobytym doświadczeniom, Coubertin zauważył, że studenci amerykańscy w coraz mniejszym stopniu interesowali się europejską kulturą, historią i polityką. S. Wassong (2012, 204) sugeruje, że ta diagnoza sprawiła, że Coubertin poczuł się zobowiązany do interwencji i próby zapobiegania erozji zainteresowania Europą wśród amerykańskiej młodzieży studenckiej. Ten wewnętrzny imperatyw prawdopodobnie był wynikiem bliskiego kontaktu Coubertina z czołowymi reprezentantami rozwijającego się wówczas ruchu pokojowego w późnych latach 80. i wczesnych 90. XIX wieku. To wtedy miał się zapoznać z ideą międzykulturowego nauczania. S. Wassong (2012) uważa, że warto przywołać w tym kontekście rezolucję *Trzeciego Światowego Kongresu Pokojowego* (*Third Universal Peace Congress*) w Rzymie w 1891 roku, podczas którego Anglik Hodgson Pratt rekomendował, aby nauczanie historii powszechnej na europejskich i amerykańskich uniwersytetach było wzbogacone o wiedzę o innych kulturach. Zalecał także badania nad politycznymi i społecznymi aspektami innych narodów. Na *Kongresie* postanowiono o realizacji następujących celów (cyt. za Wassong 2012: 204): „109. Szacunek wzajemny i życzliwość powinny zostać zasiane pomiędzy studentami europejskich i amerykańskich uniwersytetów. 110. Studenci powinni studiować postęp cywilizacyjny czytając historiografię powszechną i analizując wkład każdego narodu w postęp ludzkości”.

W związku z faktem, że Coubertin był dobrym znajomym i zarazem zwolennikiem poglądów H. Pratta, uważa się, że podążał on za tymi postulatami. Zresztą rekomendacje pokongresowe doskonale pasowały do idei promowania edukacji międzykulturowej wśród studentów P. de Coubertina, A. White'a i W. Sloane'a. Ten pierwszy, jak zawsze dbając o pomyślność swojego kraju, zainicjował kampanię medalową w amerykańskich uniwersytetach, mającą na celu upowszechnianie wiedzy o Francji. Coubertin w *Moich wspomnieniach* (1936) podejmując zagadnienie narodowej propagandy napisał: „Irytowała ona przede wszystkim młodych tradycjonalistów, wśród których miałem naturalnie wielu krewnych i przyjaciół. Francja miałaby robić propagandę! Coś podobnego...Cywilizacja francuska starczy przecież sama za siebie. Czyż nie jest ona pierwsza na świecie?” (Coubertin 1936, 140). Nie był zaskoczony tą „szokującą” argumentacją młodych francuskich tradycjonalistów, uznając, że jest ona właściwa wszystkim czasom i krajom i jest przejawem dumy, którą należy wybaczyć. Swoje stanowisko przedstawił pisząc: „Jeśli chodzi o mnie, to argumenty owe na długo zatrzymały mnie w działaniu. Szybko zdałem sobie sprawę, że Francuzi przeżyli już swe chwalebne dni z 1856 roku, kiedy to niewątpliwie znaleźli się w apo-

geum swojej historii. Ich aktualna sytuacja zmieniła się zasadniczo nie dlatego, że oni sami znacznie obniżyli loty, ale dlatego, że obok gwałtownie wyrosli inni, zwłaszcza Niemcy, Włosi i Anglicy. No cóż! Należało z tego wyciągnąć wnioski i podjąć kroki propagandowe, stosowne do nowej sytuacji. Wielką przeszkodą dla zdrowej propagandy francuskiej była sama prasa francuska. Jej możliwości oddziaływania poza granicami kraju były ograniczone, za to nieograniczona była jej pasja słów. Nie było sposobu, aby uspokoić tę ostatnią, można było natomiast próbować rozpowszechnić wśród Francuzów wiedzę na temat innych krajów czy narodów, pokazując jednocześnie zagranicą oblicze prawdziwej Francji” (Coubertin 1936, 140).

W służbie *Trzeciej Republiki* prowadził intensywną propagandę za granicą, aby umocnić pozycję swojego kraju szczególnie w Stanach Zjednoczonych, które „traktowały Francję jak starą krewną, szacowną wprawdzie, lecz do niczego nie potrzebną” (Coubertin 1936, 141). Żeby temu zapobiec od 1893 roku Coubertin ufundował następujące medale:

- Medal Francuski ustanowiony w 1893 roku na Uniwersytecie w Princeton
- Carnot Medal ustanowiony w 1894 roku w Tulane University
- Carnot Medal ustanowiony w 1894 roku w Stanford University oraz University of California
- Tocqueville Medal ustanowiony w 1898 roku na Johns Hopkins University
- Pasteur Medal ustanowiony na Harvard University
- Victor Hugo Medal ustanowiony na Cornell University.

W imieniu Coubertina medale te były wręczane studentom, którzy wykazywali się wiedzą o francuskiej kulturze i polityce w esejach i wykładach (Wassong 2012, 204). Do tej działalności Coubertina dodać jeszcze należy wiele artykułów opublikowanych w amerykańskich periodykach: *The American Monthly Review*, *The Century* i w anglo-amerykańskim magazynie *The Fortnightly Review*. Oprócz szczegółowych informacji o genezie Republiki Francuskiej i jej konstytucji, Coubertin przedstawiał amerykańskim czytelnikom ważne osobistości, które miały znaczący wpływ na życie polityczne *Trzeciej Republiki*.

Ponieważ – w opinii Coubertina – nic tak nie zbliżało do siebie krajów i przełamywało izolacje, jak bezpośrednie spotkania osób, wraz ze W. Sloanem organizowali międzynarodowe spotkania studentów francuskich i amerykańskich. Aby zintensyfikować te kontakty założyli w Stanach Zjednoczonych *American Committee*, który zajmował się ich aranżowaniem. W ramach tej dwustronnej współpracy amerykańscy studenci odwiedzili Paryż uczestnicząc w zawodach sportowych, a młodzież francuska udała się z rewizytą. Przywołane wymiany nie miały jedynie charakteru sportowego. Rzeczywistą ich intencją było wzajemne poznanie się. Coubertin pisał o tym w liście do A. White’a, podkreślając, że celem wyprawy za ocean francuskich studentów nie jest li tylko sportowa

rywalizacja, ale również aspiracje krajoznawcze. S. Wassong (2012) sugeruje, że na tle tych wczesnych międzynarodowych spotkań sportowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie procesom oziębiania stosunków francusko-amerykańskich, krystalizowała się w umyśle Coubertina idea wykorzystania tej współpracy w działalności o zasięgu globalnym. Jeśli dodamy do tego, jego romantyczną fascynację odkryciami starożytnych agonów w Olimpii, to naturalne wydawały się poszukiwania instytucji, struktur organizacyjnych, które gwarantowałyby cykliczność ogólnosiwiatowych festiwali sportowych. Tym bardziej, że jego refleksji towarzyszyło rosnące zainteresowanie sportem na świecie. Ponadto uważał, że międzynarodowa rywalizacja sportowa jest bardziej skuteczna niż jego kampanie medalowe w USA. Przyjmuje się, że Coubertin ujawnił swój pomysł restauracji starożytnych igrzysk olimpijskich już lecąc w 1892 roku w liście, który napisał do A. White'a. List ten można uważać za jedno z najwcześniejszych źródeł, w których Coubertin wspomina swój pomysł ustanowienia igrzysk olimpijskich. W liście tym pisze: „Ostatnio studiowałem bardzo uważnie kwestię międzynarodowego sportu, sposobu uczynienia międzynarodowych spotkań tak łatwych i użytecznych jak to możliwe. Kilka dni temu gościliśmy drużynę z New Zealand Athletic Association w Paryżu, Australia szybko rozwija się w sporcie, tak jak Francja, Holandia, Belgia i Niemcy. Doszedłem do wniosku, że jeśli Igrzyska Olimpijskie rozpoczną się od nowa (...) będzie to wielka korzyść dla nowożytnego sportu” (Coubertin 1892a cyt. za Wassong 2012, 207–208, tłum. własne).

Od tego wniosku, który był wynikiem osobistych doświadczeń, do rzeczywistej rezurekcji zapomnianych przez 15 wieków igrzysk olimpijskich była jeszcze długa droga. Przede wszystkim potrzebne było zaplecze organizacyjne, które pozwoliłoby na przeniesienie jego poglądów o walorach sportu na usługi międzykulturowego porozumienia, do świadomości najpierw francuskiego środowiska sportowego, a potem opinii międzynarodowej. Coubertin rozpoczął więc kampanię życia promującą starożytną ideę olimpijską w nowożytnym świecie. Jak wiadomo, jego olimpijska kampania zakończyła się sukcesem w 1894 roku, kiedy to podczas zorganizowanego przez niego kongresu w Sorbonie, delegaci zdecydowali o założeniu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego oraz organizacji pierwszych nowożytnych igrzysk dwa lata później w Atenach.

Adresaci projektu olimpijskiego

Podróż Pierre'a de Coubertina do USA i Kanady oraz nawiązane kontakty z A. White'em i W. Sloane'em oraz działalność ówczesnego ruchu pokojowego, który w tym czasie organizował międzynarodowe konferencje dla młodzieży uniwersyteckiej, w ramach których odbywały się również zawody sportowe, zakończone zostaną ważną uwagą o grupę adresatów projektu olimpijskiego.

Otóż Coubertin swoje apele i wezwania kierował przeważnie do tej grupy, do której zaadresował swoją amerykańską kampanię medalową oraz międzynarodową wymianę sportową. W obu tych przypadkach Coubertin skupił się na młodzieży studenckiej. S. Wassong (2012, 207) podkreśla, że olimpizm skrojony był na miarę „młodego dorosłego”, który właśnie ukończył uniwersyteckie kształcenie zawodowe albo prawie je ukończył i był gotowy do rozpoczęcia kariery zawodowej. Coubertin pisał o tym w 1935 roku w *Filozoficznych podstawach nowożytnego olimpizmu*: „Otóż wiosna ludzkości to nie dziecko ani nawet efeb (...) Wiosna ludzka wyraża się w młodości dojrzałej, takiej jaką da się przyrównać do okazałej maszyny, w której wszystkie zespoły są ukończone. Oto ten, na którego cześć powinny być celebrowane igrzyska olimpijskie, a ich rytm zorganizowany i podtrzymywany, ponieważ one są tym, od czego zależy bliska przyszłość i harmonijne powiązanie przeszłości z przyszłością” (Coubertin 1935, 135).

Apele kierowane są do młodzieży uniwersyteckiej, a więc młodzieży wykształconej, takiej, która będzie niebawem odgrywać ważne role w swoich społeczeństwach i tworzyć perspektywy dla kolejnych pokoleń. Ponadto wydaje się, że tylko taka młodzież będzie w stanie zrozumieć idee olimpijską na tyle, by zdobyć świadomość potrzeby jej realizacji. Przecież odwaga i otwartości na nowe idee to domena młodości. To oni muszą być przygotowani do życia w nowej demokratycznej rzeczywistości, a sport „poprzez swe potężne działanie fizyczne i moralne, będzie w ich rękach nieocenionym instrumentem przywracania i umacniania pokoju społecznego. Trzeba więc, aby potrafili posługiwać się nim z możliwie najlepszym skutkiem” (Coubertin 1919a, 98). W obliczu rozpowszechniającego się olimpizmu mobilizuje studentów, aby byli gotowi go użyć jako narzędzia. Usportowienie studenta przysłuży się również rozwojowi jego umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych. Dla Coubertina intensywne ćwiczenia fizyczne, kiedy idą w parze z wysoką kulturą intelektualną, tworzą związek „owocujący męską świetnością” będącą rękojmnią społecznej użyteczności (Coubertin 1919a, 98).

Uroczystość odsłonięcia pomnika w Olimpii w 1927 roku upamiętniającego wskrzeszenie igrzysk olimpijskich przed 33 laty, stała się dla Coubertina okazją do wygłoszenia apelu do młodzieży sportowej wszystkich narodów: „Do Was, młodzi, należy dbać, by fakt ten [restauracji igrzysk] utrzymał swą pozycję. Nie pracowaliśmy, ani ja, ani moi towarzysze, dla stworzenia z igrzysk olimpijskich obiektu muzealnego czy filmowego, jak również nie z tą myślą, by zrobiono z nich narzędzie komercyjnych interesów czy też polityki wyborczej. Wskrzeszając tę instytucję liczącą 25 wieków, pragnęliśmy, abyście stali się wyznawcami religii sportu, takiej, jak ją pojmowali wielcy starożytni. W nowoczesnym świecie, bogatym w potężne możliwości, a równocześnie zagrożonym niebezpieczeństwem dekadencji, dzieło olimpijskie może stanowić szkołę szlachetności

i czystości duchowej, zarówno jak wytrzymałości i energii fizycznej; stanie się to jednakże tylko pod warunkiem, że Wasze pojmowanie honoru i bezinteresowności będzie podnosiło się nieustannie w równej mierze, jak wzrastać będą siły Waszych mięśni. Przyszłość zależy od Was!” (Coubertin 1927, 108).

Podsumowanie

Obecnie ruch olimpijski obejmuje swoimi działaniami edukacyjnymi różne grupy społeczne, w szczególności zaś dzieci i młodzież. Jego pierwotna misja edukacyjna, choć obecna w olimpijskiej retoryce, nie należy współcześnie do wiodących celów Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, który raczej swoją energię kieruje na wybór kolejnych gospodarzy igrzysk olimpijskich oraz zapewnienie im wysokiego poziomu sportowego. Biorąc jednak pod uwagę źródła i inspiracje Pierre'a de Coubertina, które wpłynęły na jego decyzję o restauracji starożytnych igrzysk olimpijskich, należy pamiętać, że idea organizacji tego międzynarodowego festiwalu była skierowana do wąskiego grona uczestników. Głównymi adresatami olimpijskiego projektu była młodzież akademicka, która została wybrana nie bez powodu. Po pierwsze była już na tyle ukształtowana i światła, że mogła zrozumieć ideę olimpijską, ale jeszcze nie na tyle pragmatyczna, by zamykać się na nowe pomysły. Po drugie jako najlepiej wykształcona część społeczeństwa miała w niedalekiej przyszłości odgrywać w nim znaczącą rolę. O wyborze drogi zadecydowały jego krajowe i zagraniczne doświadczenia. Organizowane przez niego francusko-amerykańskie wymiany młodzieży akademickiej przekonały go, że bezpośrednie spotkania czynią dla międzynarodowego porozumienia więcej niż wszelkie traktaty dyplomatyczne i wiedza przekazywana w szkolnych ławkach. Skoro jego działalność w skali mikro przynosiła zamierzone edukacyjne efekty, to dlaczego nie miałyby się sprawdzić w skali ogólnoswiatowej? Stąd pomysł na igrzyska olimpijskie gromadzące młodzież całego świata podczas zawodów olimpijskich. Coubertin skupił się głównie na dojrzałych studentach-sportowcach, bo oni byli punktem wiążącym przeszłość z przyszłością: „od sposobu uprawiania tej sztuki [sportu] zależy bowiem realizacja najważniejszego z jej celów, a mianowicie utrzymanie harmonijnego kontaktu między kolejnymi generacjami” (Coubertin 1913, 71). Prawdziwym bohaterem igrzysk olimpijskich powinien być: „dojrzały, męski indywidualista”. Celem igrzysk jest budowanie pokoju międzynarodowego, który „jest dzieckiem umiarkowania i tolerancji, a to są cnoty obce przeciętnemu dziecku” (Coubertin cyt. za Młodzikowski 1964: 579). Z tego powodu *Młodzieżowe Igrzyska Olimpijskie* (Youth Olympic Games), które powstały z inicjatywy byłego prezesa MKOl Jacquesa Rogge'a, należy potraktować jako nowe zjawisko nie do końca wyrażające poglądy Pierre'a de Coubertina. Choć cel YOG, którym jest zachęcanie

młodych ludzi (14–18 lat) na całym świecie do udziału w sporcie i przyjmowania przez nich życia według wartości olimpijskich oraz przygotowanie ich do odgrywania aktywnej roli w swoich społecznościach (*The YOG – Vision, Birth and Principles* 2015) jest zbieżny z poglądami Coubertina, to twórca nowożytnych igrzysk byłby zdania, że jest to zbyt młoda grupa wiekowa (Wassong 2012), aby udźwignąć cele i zadania olimpizmu. Według niego to: „studenci uniwersytetów, będący zwiastunami wiedzy i wyobraźni, stanął się najaktywniejszymi zastępami twórców tego wielkiego dzieła” (Coubertin 1919, 98).

Piśmiennictwo

1. Boulongne, Y.P. (1993) Coubertin's multicultural olympism. W: The different applications of olympism in the major cultural zones of the world. Report of the thirty-third session 7th–22nd July 1993. IOA, Olympia, s. 87–94.
2. Chatziefstathiou D. (2008) Reading Baron Pierre de Coubertin: issues of gender and race. *Aethlon: The Journal of Sport Literature*, XXV: 2, s. 95–115.
3. Coubertin P. (1890) *Universités Transatlantiques*. Hachette, Paris.
4. Coubertin P. (1892) Letter to Andrew D. White (21st July 1892). White Papers. Cornell University. Rare Manuscript Collection. Box 58/Folder 24.
5. Coubertin P. (1913) Sport a sztuka starzenia się. W: Młodzikowski G. (red.) 1994. Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy. PTNKF, Warszawa, s. 71–72.
6. Coubertin P. (1919) Listy olimpijskie (XI) 13 stycznia 1919 r. (tłum. A. Sulisz). W: Młodzikowski G. (red.) 1994. Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy. PTNKF, Warszawa, s. 98.
7. Coubertin P. (1927) Do młodzieży sportowej wszystkich narodów (tłum. J. Mańkowska). W: Młodzikowski G. (red.) 1994. Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy. PTNKF, Warszawa, s. 108.
8. Coubertin P. (1935) Filozoficzne podstawy nowożytnego olimpizmu (tłum. G. Młodzikowski). W: Młodzikowski G. (red.) 1994. Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy. PTNKF, Warszawa, s. 133–136.
9. Coubertin P. (1936) Moje wspomnienia. W: Młodzikowski G. (red.) 1994. Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy. PTNKF, Warszawa, s. 137–141.
10. Koulouri Ch. (2009) Olympic Games, Olympism and Internationalism: a Historical Perspective. [online] <<https://hermes-ir.lib.hit-u.ac.jp/rs/bitstream/10086/16836/2/070inv01001.pdf>> (dostęp: 7.06.2016).
11. Krieger J. (2016) Internationalism at the Youth Olympic Games. W: Wassong S., Müller N., Chappelet J.L., red. Pierre de Coubertin and the future: CIPC-Symposium Lausanne 24th–25th January 2014. Agon Sportverlag, Kassel, s. 243–254.
12. Lipiec J. (1999) *Filozofia olimpizmu*. Sprint, Warszawa.
13. Lipoński W. (1987) *Humanistyczna encyklopedia sportu*. Sport i Turystyka, Warszawa.
14. Młodzikowski G. (1962) Pierre de Coubertin. Wspomnienie w 25 rocznicę śmierci. *Kultura Fizyczna*, 9, s. 653–657.
15. Młodzikowski G. (1964) Geneza Coubertinowskiej myśli pedagogicznej neoolimpizmu. *Kultura Fizyczna*, 10, s. 573–581.

16. Müller N. red. (2000) Pierre de Coubertin. Olympism. **Selected writings**. International Olympic Committee, Lausanne.
17. Porada Z. (1981) Starożytne i nowożytne igrzyska **olimpijskie**. KAW, Kraków.
18. The YOG – Vision, Birth and Principles (2015) [online] <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Factsheets-Reference-Documents/Games/YOG/Factsheet-The-YOG-Vision-Birth-and-Principles-December-2015.pdf> [dostęp: 15.06.2017]
19. Wassong S. (2012) Intercultural Education for Student Youth: A Fundamental Idea of Pierre de Coubertin. *Nikephoros, Special Issue: Youth-Sports-Olympic Games*, s. 199–211.